

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 lipca 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. z urzędu zobowiązał K. W. (1) do zwrotu nienależnie pobranego dodatkowego świadczenia rocznego w kwocie 1043,74 zł wypłaconego w ramach niezrealizowanego świadczenia po zmarłej w dniu 10 kwietnia 2021 r. K. W. (2). (decyzja - k. 51 akt ZUS)

K. W. (1) odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę. W uzasadnieniu wskazał, że jego zmarła mama K. W. (2) nabyła w dniu 31 marca 2021 r. z mocy prawa uprawnienie do dodatkowego świadczenia rocznego, wobec czego nie jest zobowiązany do zwrotu tego świadczenia. (odwołanie - k. 3)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podnosząc argumentację wskazaną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, akcentując, że przepisy dotyczące niezrealizowanego świadczenia nie mają zastosowania do dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego. (odpowiedź na odwołanie - k. 5-5 verte)

W piśmie procesowym z 11 października 2021 r. (data nadania na pocztę) wnioskodawca poparł odwołanie, a dodatkowo podniósł, że dodatkowe świadczenie roczne dla emerytów i rencistów w 2021 r. zostało ustalone na kwotę 1022 zł, wywodząc z powyższego, że pozwany bezzasadnie żąda zwrotu kwoty 1043,74 zł. (pismo procesowe odwołującego k. 9, koperta k. 14).

W piśmie procesowym z 8 listopada 2021 r. pozwany organ rentowy podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie, a odnosząc się do zarzutów skarżącego odnośnie wysokości żądanej kwoty nienależnie pobranego świadczenia tj. kwoty 1043,74 zł wyjaśnił, że składa się na nią kwota 1022,30 zł tytułem dodatkowego rocznego świadczenia i kwota 21,44 zł, tj. różnica wynikająca z konieczności potrącenia podatku i odprowadzenia go do właściwego Urzędu Skarbowego. (pismo procesowe ZUS k. 18).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

K. W. (1), urodzony (...), jest synem K. W. (2), urodzonej (...) (okoliczność niesporna).

K. W. (2) była uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym mężu na mocy decyzji organu rentowego z dnia 15 stycznia 1995 r., a także do dodatku pielęgnacyjnego.

K. W. (2) zmarła w dniu 10 kwietnia 2021 r.

(okoliczności niesporne, a nadto decyzja - k. 10-11 akt ZUS, odpis skrócony aktu zgonu - k. 41 akt ZUS)

W dniu 15 kwietnia 2021 r. K. W. (1), za pośrednictwem urzędu pocztowego, wypłacono należne K. W. (2) za kwiecień 2021 r.: świadczenie rentowe, dodatek pielęgnacyjny oraz dodatkowe świadczenie roczne, w łącznej kwocie 2775,29 zł. (karta przebiegu sprawy w przypadku zgonu świadczeniobiorcy k. 42 akt ZUS, przekaz pocztowy k. 44 akt ZUS)

W dniu 12 lipca 2021 r. K. W. (1) złożył do ZUS wniosek o wypłatę niezrealizowanych świadczeń emerytalno - rentowych po zmarłej mamie K. W. (2). (wniosek wraz z kopertą - k. 48-49 akt ZUS)

Decyzją z dnia 21 lipca 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. po rozpatrzeniu powyższego wniosku przyznał K. W. (1) niezrealizowane świadczenie rentowe po zmarłej K. W. (2) za okres od 1 do 30 kwietnia 2021 r. w kwocie 1798,16 zł brutto, a także dodatek pielęgnacyjny w kwocie 239,66 zł oraz wskazał, że po potrąceniu kwoty 1731,82 zł zaliczonej na poczet nienależnie pobranego świadczenia za kwiecień 2021 r. po zmarłej K. W. (2) do wypłaty pozostaje kwota 0,00 zł, dodając, że pozostała kwota z tytułu nienależnie pobranego świadczenia zostanie przedstawiona w decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia. (decyzja k. 50 akt ZUS)

Zaskarżoną decyzją z 22 lipca 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. z urzędu po zmniejszeniu łącznej kwoty 2775,29 zł nienależnie pobranego świadczenia rentowego za okres od 1 do 30 kwietnia 2021 r., dodatku pielęgnacyjnego i dodatkowego świadczenia rocznego przysługujących zmarłej K. W. (2), o kwotę 1731,82

zł przysługującą wnioskodawcy z tytułu niezrealizowanego świadczenia po zmarłej mamie, zobowiązał K. W. (1) do zwrotu nienależnie pobranego dodatkowego świadczenia rocznego w kwocie 1043,74 zł (w tym 1022,30 zł kwoty dodatkowego rocznego świadczenia i kwoty 21,44 zł będącej różnicą wynikającą z konieczności potrącenia podatku i odprowadzenia go do właściwego Urzędu Skarbowego) niepodlegającego wypłacie w ramach niezrealizowanego świadczenia po zmarłej w dniu 10 kwietnia 2021 r. K. W. (2). (decyzja - k. 51 akt ZUS, notatka w sprawie ujawnienia nadpłaty k. 52 akt ZUS, pismo ZUS k. 18)

Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie powołanych dowodów w postaci dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych, które nie były kwestionowane przez żadną ze stron.

Stan faktyczny był w istocie między stronami - w zakresie koniecznym dla rozstrzygnięcia sprawy - w całości bezsporny, natomiast strony wywodziły z niego odmienne skutki prawne. Kwestia ta należy jednak do oceny prawnej, czego Sąd dokona poniżej w ramach rozważań prawnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Odwołanie podlega oddaleniu.

Na wstępie należy podnieść, że w niniejszym postępowaniu Sąd rozpoznał sprawę na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148¹ §1 k.p.c., zgodnie z którym Sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, między innymi w sytuacji, gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, sąd uzna - mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych - że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy.

W rozpoznawanej sprawie strony nie wnosiły o rozpoznanie sprawy na rozprawie, a złożone dotychczas pisma procesowe i brak wniosków dowodowych, po pouczeniu o możliwości ich zgłaszania dawały podstawę do przyjęcia, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 9 stycznia 2020 r. o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz. U. 2020 r., poz. 321), dodatkowe roczne świadczenie pieniężne przysługuje osobom, które w dniu 31 marca roku, w którym wypłacane jest dodatkowe roczne świadczenie pieniężne, mają prawo do:

- 1) świadczeń, o których mowa w art. 2 pkt 1 lit. a i b ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2021 r. poz. 1656),
- 2) świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego, o których mowa w art. 18 pkt 1-4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2021 r. poz. 266, 1535 i 1621),
- 3) świadczeń, o których mowa w art. 12 i art. 16 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2020 r. poz. 517 oraz z 2021 r. poz. 794),
- 4) świadczeń, o których mowa w art. pkt 1 lit. a-c ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r. poz. 586 i 2320),
- 5) świadczeń, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. a-c ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r. poz. 723 i 2320),
- 6) emerytur i rent, o których mowa w art. 3 pkt 1-3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, 353, 794 i 1621),

- 7) rent, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 6-8 oraz art. 49, art. 50 i art. 52 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1205 oraz z 2021 r. poz. 1621),
- 8) rent, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 3 i 4 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. z 2020 r. poz. 984),
- 9) renty socjalnej, o której mowa w ustawie z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1300 oraz z 2021 r. poz. 1621),
- 10) świadczenia przedemerytalnego i zasiłku przedemerytalnego, o którym mowa w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych ((Dz. U. z 2020 r. poz. 1725 oraz z 2021 r. poz. 353),
- 11) świadczenia, o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych (Dz. U. z 2020 r. poz. 684 oraz z 2021 r. poz. 794),
- 12) renty strukturalnej, o której mowa w przepisach w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Renty strukturalne" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013,
- 13) okresowej emerytury kapitałowej, o której mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 926),
- 14) emerytury, o której mowa w art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924 oraz z 2021 r. poz. 1621),
- 15) świadczenia, o którym mowa w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 128 oraz z 2021 r. poz. 1621),
- 16) okresowej emerytury rolniczej, o której mowa w art. 15 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 637 oraz z 2017 r. poz. 38),
- 17) rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego, o którym mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym (Dz. U. z 2021 r. poz. 419 i 1621)

W myśl art. 13 ust. 4 powołanej ustawy, w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem art. 136 tej ustawy.

Zgodnie zaś z art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2021 r., poz. 291 – dalej ustawa emerytalna), w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

W niniejszej sprawie skarżący kwestionował decyzję zobowiązującą go do zwrotu wypłaconego mu w dniu 15 kwietnia 2021 r. dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego należnego jego zmarłej w dniu 10 kwietnia 2021 r. mamie – K. W. (2).

Sąd Okręgowy uznał, że dodatkowe roczne świadczenie należy do kategorii świadczeń wypłacanych wyłącznie świadczeniobiorcom. Oznacza to, że prawo do jego wypłaty nie przechodzi po śmierci świadczeniobiorcy na członków rodziny, jak w przypadku emerytur, rent, czy dodatku pielęgnacyjnego, do których ma zastosowanie art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego nie można zakwalifikować jako świadczenia niezrealizowanego, gdyż ustawa tego nie przewiduje. Ustawa o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym wyklucza bowiem wprost możliwość zastosowania w przypadku spornego świadczenia przepisu art. 136 ustawy emerytalnej, a tylko ten przepis mógłby stać się podstawą wypłaty tzw. 13 emerytury.

Uprawniona K. W. (2) (mama odwołującego) zmarła w dniu 10 kwietnia 2021 r., zatem prawo do wypłaty dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów wygasło z chwilą jej śmierci.

Kwestia wysokości żądanej od powoda w zaskarżonej decyzji kwoty 1043,74 zł tytułem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, także nie budzi zastrzeżeń Sądu, albowiem - wbrew wywiodom skarżącego zawartym w załączonym do akt sprawy za kartą 9 piśmie procesowym z dnia 11 października 2021 r. (data nadania k. 14) - kwota ta została przez pozwanego prawidłowo ustalona, gdyż zawiera: kwotę 1022,30 zł dodatkowego rocznego świadczenia niepodlegającego wypłacie w ramach niezrealizowanego świadczenia oraz kwotę 21,44 zł stanowiącą różnicę wynikającą z konieczności potrącenia podatku i odprowadzenia go do właściwego Urzędu Skarbowego. Obowiązek zwrotu tych należności spoczywa na odwołującym, gdyż nie był on wskazany w decyzji organu rentowego jako osoba uprawniona do pobierania świadczenia.

Oceniając zasadność odwołania w tym zakresie Sąd Okręgowy zważył w szczególności, że zgodnie z art. 8 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1540) płatnikiem jest podmiot obowiązany na podstawie przepisów prawa podatkowego do obliczenia i pobrania od podatnika podatku i wpłacenia go we właściwym terminie organowi podatkowemu.

Zauważyć należy, że zgodnie z art. 34 ustawy z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.; dalej u.p.d.o.f.) - organ rentowy został zaliczony do grona płatników obowiązanych w ciągu roku podatkowego do obliczania i pobierania podatku dochodowego lub zaliczki na ten podatek, a także - w określonych przypadkach - do dokonywania rocznego obliczenia podatku.

Zgodnie zaś z art. 9 ust. 1 u.p.d.o.f. opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem dochodów wymienionych w art. 21, 52, 52a i 52c oraz dochodów, od których na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej zaniechano poboru podatku. Źródłami przychodów są stosunek służbowy, stosunek pracy, w tym spółdzielczy stosunek pracy, członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną, praca nakładcza, emerytura lub renta (art. 10 ust. 1 u.p.d.o.f.).

Przypomnieć wypada, że zaliczka na podatek dochodowy, którą organ emerytalno-rentowy obowiązany jest odprowadzić od wypłaconych świadczeń, jest częścią dochodu emeryta lub rencisty, którą ubezpieczony nie może dowolnie dysponować, a która przeznaczona jest wyłącznie na pokrycie zobowiązań podatkowych. Taka zaliczka nie może być wliczana do dochodu innej osoby, nawet w przypadku, gdyby pobrała ona świadczenie przeznaczone dla emeryta lub rencisty.

Należy też podkreślić, że ZUS jako płatnik zaliczki na podatek dochodowy od emerytury nie jest organem podatkowym w rozumieniu art. 13 § 1 Ordynacji podatkowej, a czynności przez niego podejmowane w celu obliczenia i pobrania należności podatkowych od podatnika mają jedynie charakter czynności materialno-rachunkowych. W przypadku, gdy pobór podatku dochodowego odbywa się za pośrednictwem płatnika (organu rentowego), płatnik ten odpowiada całym swym majątkiem za podatek nie pobrany od podatnika lub pobrany w kwocie niższej od należnej, chyba że nastąpiło to z winy podatnika. Płatnik odpowiada również za niewpłacenie w terminie pobranego podatku. Dodatkowo

niedopełnienie obowiązków obliczania i pobrania podatku oraz niewpłacenie pobranego podatku przez płatnika zagrożone jest sankcjami wynikającymi z ustawy karnej skarbowej.

Wyjaśnić należy, że w orzecznictwie sądów jednolicie przyjmuje się od wielu lat regułę, którą w całości akceptuje także Sąd Okręgowy, że **co do zasady** nienależnie pobrane świadczenie podlega zwrotowi w kwocie brutto (por. uchwała SN z 26.04.1994 r., II UZP 9/94 oraz wyrok SN z 17.04.2009 r., I UK 333/08). Tę tezę wywodzi się z faktu, że osoba zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń powinna zwrócić wartość świadczeń w granicach uzyskanych korzyści, a te granice wyznacza kwota brutto. W myśl art. 34 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, organ rentowy jest obowiązany pobierać zaliczki miesięczne od wypłacanych świadczeń. Pomimo że osoba pobierająca świadczenie nie może swobodnie dysponować tą częścią świadczenia, to i tak jest to jej korzyść i część wypłaconego świadczenia. Nienależnie pobrane świadczenie podlegające zwrotowi obejmuje kwotę "brutto", czyli kwotę świadczenia faktycznie wypłaconego osobie pobierającej świadczenie, zwiększoną o kwotę podatku dochodowego od osób fizycznych odprowadzaną przez organ rentowy na rzecz organu podatkowego oraz o składkę na ubezpieczenie zdrowotne, jeżeli została potrącona. W orzecznictwie podkreśla się ponadto, że zwrot na rzecz organu rentowego nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczenia społecznego w kwocie brutto powoduje, że po stronie ubezpieczonego powstaje możliwość ubiegania się o zwrot nadpłaconego podatku dochodowego od osób fizycznych, z którym to żądaniem ubezpieczony może wystąpić do właściwego urzędu skarbowego zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 5 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (tak m.in. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z 30.10.2012 r., III AUa 752/12, L.).

Mając na uwadze przedstawione wyżej rozważania, Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja odpowiada prawu.

W związku z powyższym, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji wyroku.

A.P.